

Secció elaborada pel Servei de Normalització Lingüística del Consell de Mallorca

Llocs, fets i gent

El Comte Mal és l'adaptació mallorquina del llegendari i

mític Comte Arnau de Catalunya, que va ser condemnat a ser una ànima en pena sobre un cavall negre, per redimir les seves malifetes, com és ara relacionar-se amorosament amb una monja o no pagar els deutes promesos.

A Mallorca, el poble identificà aquest malvat personatge llegendari amb un personatge local, Ramon Safortesa (segon comte de Formiguera), el qual, en l'intent de perpetuar un règim feudal, protagonitzà abusos i episodis violents, que dugueren la fantasia popular a relacionar-lo amb la llegenda del Comte Arnau, coneguda i difosa a Mallorca des de l'edat mitjana a través d'una cançó popular del segle XVI, que arrelà

especialment als voltants del Galatzó i a les planes de Santa Margalida.

La cançó relata una conversa entre l'ànima del Comte Arnau i la seva viuda, en què el protagonista explica els patiments que ha de suportar com a càstig per les males accions fetes en vida.

Va ser Marià Aguiló, poeta, bibliògraf i lingüista mallorquí, que reuní el material sobre el mite el 1843. Manuel Milà i Fontanals (filòleg, erudit i escriptor català) el publicà el 1835. A més, la llegenda va servir per generar multitud d'històries. Per exemple, Mossèn Antoni Maria Alcover va recollir a Puigpunyent una rondalla, que cita l'arxiduc Lluís Salvador en el seu volum de rondalles populars amb el títol «El Pastor de Galatzó».

El puig de Galatzó i el Comte Mal

El puig de Galatzó, amb 1.027 metres d'alçada, és una de les muntanyes més singulars i emblemàtiques de l'illa de Mallorca i un dels escenaris en què adquirí força la llegenda negra del Comte Mal, el qual heretà la finca de Galatzó de son pare. Indrets com l'Argolla o la Font d'en Debades eren llocs, segons la tradició popular, escollits pel comte per castigar i torturar els seus enemics i vassalls.

A més, va ser el lloc que Ramon Safortesa va triar per amagar-se quan el cercaven perquè era sospitós de l'assassinat de l'autoritat judicial de Santa

Margalida. Safortesa intentà estendre els seus drets senyorials a la vila de Santa Margalida i a d'altres indrets, fet que provocà una forta reacció. Els vassalls, als quals cobrava contribucions excessives, el varen dur a judici. Quan a la fi varen obtenir una sentència favorable, el seu representant va ser assassinat. Per aquest afer el segon comte de Formiguera va ser jutjat a Madrid i finalment absolt, després que pagàs 300 ducats i es comprometés a servir, militarment i de per vida, el rei.

Entre les llegendes sobre el Comte Mal, podem destacar les declaracions atribuïdes a la comtessa, segons les quals, després de mort, el comte havia anat a visitar-la. Per contrarestar les visites va fer col·locar al capellà del poble una creu a les golfes, amb la qual cosa les aparicions varen acabar.

Així mateix, s'explica que mentre l'espectre del Comte cavalcava per la finca de Galatzó, el cavall va llenegar i a la façana de les cases, a la zona propera a la capella, es veuen, fruit d'aquest accident, les empremtes de les peülles del cavall.

També contenen les llegendes que, a dalt del Galatzó, el dimoni va treure al Comte el cor del pit i, en veure que era una simple roca i no un cor, va llençar-lo muntanya avall amb gran fúria, fet que provocà que a la Tramuntana es formassin barrancs enormes i foscs.

Diuen, a més, que el dimoni, enfurit, va maleir el Comte i el va condemnar a habitar encadenat al mateix lloc on hi havia les lliteres en què dormien els esclaus que ell mateix tenia fermats amb cadenes.

Trencam tòpics

Deu ser un mite, una llegenda, un tòpic... que la nostra llengua està en perill? Que hi ha paraules que es perden? Ens podem demanar: parlam als fills i als néts en català? La salut de la nostra llengua està millor que fa vint-i-cinc anys, o pitjor? Per què? Quina és la nostra experiència? Com percebem la nostra realitat?

En aquest «Coneguem-nos millor» us convidam a reflexionar sobre aquest tema, a parlar-ne i, si és el cas, a cercar la manera de posar-hi remei. Fem que els joves del futur no hagin de recuperar la llengua dels padrins (perquè no els l'hagin transmesa) i que la puguin transmetre als descendents.